

научно-педагогические исследования по выявлению наиболее эффективных методов, приёмов активизации исследовательской деятельности студентов как в учебное, так и во внеучебное время.

Выводы. Важным компонентом профессионального образования будущих специалистов гостинично-курортного дела является вовлечение студентов в систематическую исследовательскую работу, что, в свою очередь, требует совершенствования учебно-методической деятельности преподавателей, создания соответствующих пособий, активизирующих аудиторную и внеаудиторную деятельность студентов.

Литература

1. Кашлев С.С. Интерактивные методы обучения педагогике : учеб. пособ. / С.С. Кашлев. – Мн. : Выш. шк., 2004. – 176 с.
2. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи : посіб. для магістрів / Л.В. Кнодель. – К. : Вид. Паливода Л.В., 2008. – 136 с.
3. Князян М.О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М.О. Князян. – Одеса, 2007. – 37 с.
4. Репьев Ю.Г. Интерактивное самообучение : монография / Ю.Г. Репьев. – М. : Логос, 2004. – 248 с.

ГЛУХОВА О.Л.

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО СТАТУСУ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Становлення висококваліфікованого фахівця у динамічних умовах розвитку суспільства в Україні вимагає активної мобілізації потенційних ресурсів особистості у професійно-навчальній діяльності студента.

Сьогодні, враховуючи вимоги ринку праці, змінилися вимоги до випускників вищих навчальних закладів: висуваються нові вимоги до особистості фахівців. Сучасна школа потребує фахівців, які здатні розвивати у своїх учнів освітній статус, а задля цього майбутні вчителі повинні володіти професійно-пізнавальним статусом.

Отже, виникає потреба розглянути сутність професійно-пізнавального статусу у студентів.

Метою статті є аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми формування професійно-пізнавального статусу фахівців.

Проблема формування статусу є предметом вивчення філософії, соціології, психології, юриспруденції. Кожна із цих наук розглядає статус з позиції своїх завдань, із застосуванням специфічних методів і форм аналізу.

Сам термін “статус” з’явився в ХІХ ст., у науку ввів його М. Вебер.

Статус у широкому значенні означає “становище”, “стан особистості”.

О. Раєвський вважає, що “поняття “статус” синонімічне поняттю “соціальна позиція”, що позначає місце або становище індивіда чи групи в системі відносин у суспільстві, зумовлене рядом специфічних ознак і регламентує стиль поведінки індивіда” [1].

У педагогіці як системі відносин “педагог – студент”, “студент – студент”, “студент – група” статус – це становище особистості в процесі

міжособистісних відносин [2], що має оцінне навантаження. Формування статусу особистості студента залежить від реалізації індивідуально моральних, психологічних характеристик, від активності в пізнавальній діяльності, а також від самооцінки своїх якостей та розкриття здатностей і оцінки цієї позиції учасниками педагогічного процесу [3]. Пізнавальний статус особистості формується в ході навчально-виховного процесу. Як професійно-пізнавальний статус особистості формується в процесі професійного навчання і, насамперед, на первісному – адаптаційному – етапі оволодіння студентом професією. Процес пізнання пов'язує людину із зовнішнім світом та іншими людьми, тому професійно-пізнавальний статус студента виступає як усвідомлене становище особистості в групі в процесі освітнього процесу, що виражене в самооцінці своєї навчально-пізнавальної діяльності й оцінці навколишнього рівня її здійснення.

Для формування професійно-пізнавального статусу у студента мають бути розвинуті відповідні моральні, психологічні якості, самостійність, активність, пізнавальні здатності. Яскраво виражені професійні, пізнавальні, статусні мотиви, потреби сприяють реалізації мети навчання, регламентують стиль поведінки особистості в процесі навчально-пізнавальної діяльності, гарантують стабільність самовідчуття в знаннях, уміннях і задоволеність оцінкою свого становища в групі.

Враховуючи ці характеристики, розглянемо, що впливає на успішність пізнавальної діяльності особистості в колективі, на процес оволодіння пізнавальними й професійними знаннями, уміннями й формування професійної свідомості під час навчально-виховного процесу.

Формування особистості, її розвиток завжди перебував у центрі уваги дослідників. Трактують розвиток особистості та її становища в суспільстві змінювалися залежно від її цілей і уявлень про ідеали [4]. Це позначалося на змісті процесу виховання й навчання, які належать до соціальної сфери суспільства.

Проаналізуємо основні положення, які становили зміст процесу виховання й навчання, побічно відображаючи сутність пізнавальної діяльності в процесі навчання й основи формування пізнавального та професійно-пізнавального статусу особистості.

Особистість виділялася серед інших завдяки творчому вираженню свого начала, потреби в саморозкритті. Процес виховання був спрямований на перетворення людини, її духовних цінностей.

Отже, можна стверджувати, що пізнавальний статус виступає як соціальна й особистісна цінність і зростає в процесі навчання шляхом виявлення в особистості цільової потреби в освіті. Пізнавальна діяльність виражається в спрямованості особистості на оволодіння певними знаннями й уміннями, які їй найцікавіші й корисні. А рівень успішності оволодіння ними відображає пізнавальний статус.

Статус особистості в процесі навчально-виховної діяльності відповідно до здібностей розглядав Я. Коменський. Учений виділяв шість груп учнів, які оцінював за рівнем успішного оволодіння знаннями.

Критеріями розподілу на групи виступали інтелектуальні здібності, емоційно-вольові зусилля особистості, що виражаються в слухняності, піддатливості або впертості; діяльнісний аспект, що полягав у повільності або в допитливості людини, або в байдужості до процесу навчання. Від цих психологічних особливостей особистості залежало формування рівня пізнавального статусу особистості в ході навчально-виховного процесу.

Прогрес науки, розвиток виробництва й поділ праці пояснюють потребу в грамотних професійно кваліфікованих працівниках. Володіння будь-якою професією, наявність професійної освіти ставало головною умовою існування людини. У зв'язку із цим підсилювався інтерес до проблем професійної освіти. Це викликало необхідність перетворити в процесі навчання й виховання увагу на оволодіння людиною будь-яким ремеслом або професією, що сприяло б надалі становленню її соціального статусу в структурі суспільних відносин.

Отже, аналіз наукових праць представників західної педагогічної думки дав змогу визначити вихідні положення при вивченні процесу формування статусу особистості в ході навчально-виховного процесу:

- статус особистості формується на основі вимог і норм, що пропонуються до ідеалу (еталону) суспільства (моральний аспект), вимог суспільства до особистості та її розвитку, які сприяють виробленню ціннісного ставлення до себе, до навколишнього світу, суспільства з урахуванням освоєння попереднього суспільного досвіду;

- пізнавальний статус особистості формується на основі розкриття здібностей, творчого потенціалу з урахуванням індивідуальних пізнавальних особливостей (потреб, інтересів, емоційно-вольових зусиль), а також у результаті педагогічного впливу на особистість у процесі навчання й виховання;

- професійно-пізнавальний статус особистості формується на основі усвідомлення й прийняття провідних соціальних цінностей, що існують у суспільстві, визначення своїх цілей і вираження схильностей до професійної діяльності.

Багато ідей зарубіжної педагогічної думки були співзвучні з ідеями українських мислителів.

Аналіз праць науковців дав змогу виявити, що соціальний статус особистості в структурі соціальної дійсності відіграє роль регулятора моральних відносин. Майбутній професійний статус особистості передбачає відповідність діяльності особистості певним професійним критеріям і вимогам, висунутим суспільством до професійної діяльності. Пізнавальний статус особистості формується з урахуванням її позитивного ставлення до навчання, в основі якого лежать мотиви пізнавальної діяльності, що допомагає зорієнтуватися в професійних цінностях.

Чималий внесок у розвиток теорії професійного навчання зробив П. Блонський. Ідеал (статус) особистості, на його думку, повинен включати такі якості людини, у яких би поєднувалися глибокі знання про

природу й суспільство, здоров'я, уміння пізнавати й перетворювати дійсність, моральна чистота.

Особливу увагу П. Блонський приділяв активності й самостійності особистості в процесі навчання. Він вважав, що ці якості виробляються на основі інтересу до навчання, а активна самостійна діяльність сприяє розвитку пізнавальних здібностей [5].

Таким чином, пізнавальний статус особистості формується на основі самостійної активності особистості, що прагне до пізнання й розвитку розумових (пізнавальних) здібностей.

Аналіз праць Б. Паригіна дав змогу переконатись, що існують соціально-специфічні властивості, які відрізняють групи, у тому числі професійні, і відповідно належать людям, які до них входять. Для прилучення особистості до соціальної спільності необхідно ознайомитися із програмою запропонованої ззовні поведінки й засвоїти її, тобто погодитися з роллю, що виражається в системі вимог, норм, правил і шаблонів діяльності.

Роль, як відзначав Б. Паригін, є визначальним елементом соціального досвіду, що засвоюється в ході виховання й навчання. Процес освоєння особистістю соціального досвіду він розділяв на чотири стадії (етапи). Важливим для нас є його пізнавальний аспект.

Перший етап – одержання індивідом вихідної інформації про соціальні значення (ролі, норми, цінності). Цю стадію він позначав як знання. Другий етап – формування стереотипу сприйняття знання або установка сприйняття. Третій – на основі установки формується готовність до дії через переконання. І четвертий – спонукання особистості до вольового зусилля, яке необхідне для переходу в дію [6].

Рольова поведінка визначається за допомогою статусу. Таким чином, ми вважаємо, що професійно-пізнавальний статус студента на основі засвоєння соціального досвіду й відносин формується з урахуванням оцінки своєї та навколишніх відповідно до існуючих вимог, що висуваються до представника майбутньої професійної групи.

Отже, індивідуальна система значень, що існує на рівні установки, створюється в процесі їхнього засвоєння, тобто в ході навчально-виховного процесу, коли відбувається зміна позиції особистості до зацікавленості, а потім до діяльності й переконаності.

Отже, сформованість професійно-пізнавального статусу особистості студента передбачає засвоєння соціального досвіду в процесі навчання й на його основі формування свого досвіду відповідно до пропонуваного і власних уявлень про професійну діяльність.

В. Якунін із психолого-педагогічної позиції досліджував питання впливу індивідуально-психологічних характеристик у студентів п'ятого курсу на індивідуальні досягнення студентів – майбутніх учителів – у ході навчально-професійної діяльності, при яких вони займають високий або низький соціально-психологічний статус у групі.

Дослідження показало, що “студенти – майбутні вчителі, що мають високий соціально-психологічний статус, мають комплекс індивідуально-психологічних і соціально-психологічних характеристик особистості, які забезпечують досягнення ними вищого рівня як навчальної, так і професійної діяльності”. Розглядаючи статус особистості через роль, тобто поведінку, і ґрунтуючись на психологічній теорії колективної діяльності, можна стверджувати, що формування статусу особистості здійснюється в результаті психологічного сприйняття й ставлення до неї інших осіб у процесі навчання.

Можливість зайняти професійно-пізнавальний статус реалізується при високому оцінюванні результатів професійно-пізнавальної діяльності особистості як відповідності соціальним вимогам і очікуванням суспільства, що виражається в певних цінностях та ідеалах.

Проблемі формування статусу особистості особливу увагу приділяв А. Крилов. Він вважав, що формування статусу особистості треба розглядати на трьох рівнях: на макро-, мікро- і на рівні Я-образу.

Вивчаючи особистість у процесі освіти, А. Крилов відзначав, що розвиток людини як особистості й суб’єкта діяльності виступає як розвиток інтелекту, емоційної сфери (стійкість до стресів, впевненість у собі, самосприйняття), позитивне ставлення до світу й прийняття інших на основі самостійності, самоактуалізації, самовдосконалення, у тому числі мотивації навчання як найважливішого елемента мотивації саморозвитку [7].

Успішність навчальної діяльності полягає, на його думку, у визначенні особистістю мотивів (на пізнання, на навчання, на професію), у прояві здібностей, у її характері (гнучкість поведінки, вольові якості), тому можна стверджувати, що відповідно до цих критеріїв особистість може досягти певного пізнавального статусу в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Для досягнення професійно-пізнавального статусу особистості необхідно опанувати не тільки професійними знаннями, уміннями, а й моральними якостями, самоконтролем.

На формування професійно-пізнавального статусу особистості впливає не тільки розвиток здібностей, а й уявлення про себе та свої можливості, що укладено в Я-концепції як впевненості у своїх силах, своїх можливостях.

Висновки. Отже, у статті проаналізовано погляди вчених на проблему професійно-пізнавального статусу студентів. Виявлено, що представники педагогічної науки розглядали формування статусу особистості в процесі навчання з позиції творчого розкриття здатностей і можливостей; соціалізації на основі засвоєння досвіду й моральних відносин; ціннісного сприйняття світу; теорії трудового виховання й навчання; теорії колективної діяльності; теорії професійної освіти; соціально-психологічної теорії; рольової теорії; з позиції Я-концепції. Освітній статус – засіб піднесення особистості. Професійно-пізнавальний статус визначає перевагу особистості в пізнавальній діяльності і є засобом розвитку й самоствердження в колективі. Формування професійно-

пізнавального статусу виступає умовою становлення майбутнього освітнього статусу особистості.

Література

1. Раевский А.М. Психодиагностическое изучение некоторых параметров личности / А.М. Раевский // Психологическая диагностика детей и подростков : учеб. пособ. для студ. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 360 с.
2. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : Академия, 2001. – 176 с.
3. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / [под ред. С.Я. Батышева]. – М. : НПО, 1999. – Т. 2. – 488 с.
4. Ковалева А.И. Концепция социализации молодежи: нормы, отклонения, социальная траектория / А.И. Ковалева // Социс. – 2003. – № 1. – С. 109–115.
5. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения : в 2 т. / П.П. Блонский. – М. : Педагогика, 1979. – Т. 1. – 304 с.
6. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории / Б.Д. Парыгин. – М. : Мысль, 1971. – 348 с.
7. Психология / [под ред. А.А. Крылова]. – М. : Проспект, 1998. – 504 с.

ДЕЙНИЧЕНКО Г.В.

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ ДО ТЕХНІЧНОГО КОНСТРУЮВАННЯ

Проблема підготовки студентів педагогічних ВНЗ до технічного конструювання безпосередньо пов'язана з розв'язанням завдань реформування педагогічної освіти України, що потребує пошуку нових підходів до організації навчального процесу, спрямовує педагогічні ВНЗ на перегляд змісту, методів і форм навчання з метою забезпечення готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя. Разом з тим через відсутність спеціальних досліджень та низький рівень практичного розв'язання означеної проблеми виникає необхідність її розробки педагогічною наукою і практикою.

Теоретичним підґрунтям для формування готовності майбутнього вчителя природничо-математичних дисциплін до технічного конструювання слугують дослідження, в яких з'ясовуються такі питання: формування системи конструкторських знань і вмінь (О. Коваленко, Б. Сіменач, О. Мотков); розвиток технічного мислення і здібностей (М. Агеєва, М. Єрецький, П. Якобсон), дослідження психологічного механізму конструкторської діяльності (І. Калошина, В. Моляко, К. Платонов), керівництво технічною творчістю школярів, запровадження інноваційних технологій навчання (Т. Демиденко, А. Іванчук, А. Плуток), інтеграція знань з природничо-математичних і спеціальних дисциплін (Д. Коломієць, В. Стешенко), наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки вчителя (С. Цвілик), реалізація міжпредметних зв'язків у викладанні загальнотехнічних дисциплін у педагогічному ВНЗ (Н. Андрєєва).

Аналіз стану впровадження досліджуваної проблеми в практику роботи педагогічних ВНЗ свідчить, що у процесі організації занять з дисциплін природничо-математичного та методичного циклів підготовка щодо технічного конструювання має здебільшого інтуїтивний і